

Олексій БОЙКО

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального
процесу ФПФОДР НПУ
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ
ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ПРИЧИН І УМОВ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ
УЧИНЕННЮ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, І ВЖИТТЯ
ЧЕРЕЗ ВІДПОВІДНІ ОРГАНИ ЗАХОДІВ ЩОДО ЇХ УСУНЕННЯ
ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

У сучасній правовій діяльності багатьох органів влади вже достатньо давно та успішно використовується такий правовий засіб, як подання. Правовий засіб визначається як інституційне утворення правової дійсності, яке у своєму реальному функціонуванні, використовується в процесі спеціальної правової діяльності, що призводить до досягнення певних результатів у вирішенні соціально-економічних, політичних, моральних та інших завдань, що стоять перед суспільством та державою. Отже, за допомогою зазначених правових засобів, правових явищ, що виражаються в інструментах (установах) та діяннях (технологіях), забезпечується досягнення соціально корисних цілей, задовольняються інтереси суб'єктів правових відносин.

Треба зазначити, що в чинному КПК України [1], на відміну від КПК України 1960 року [2], законодавець не передбачив обов'язок слідчого, дізнавача при проведенні досудового розслідування виявляти причини і умови, які сприяють вчиненню кримінального правопорушення.

Хоча у відомчому наказі МВС України від 06.07.2017 № 570, яким затверджено «Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України», в п. 1 розділу 2 передбачено одне із завдань слідчих підрозділів як виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення [3].

Також означене завдання передбачено і для підрозділів дізнання в п. 1 розділу 2 «Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» затвердженим наказом МВС України від 20.05.2020 року № 405 [4].

На нашу думку, означене завдання суперечить завданням кримінального провадження, що визначені в ст. 2 КПК України.

Незважаючи на те, що в означених відомчих нормативно-правових

актах визначено завдання щодо виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення слідчими підрозділами та підрозділами дізнання, проте в кримінальному процесуальному законодавстві та відомчих НПА України не передбачено сам механізм, яким чином виконувати таке завдання, який документ зобов'язаний скласти слідчий, дізнавач щодо вжиття відповідних заходів, у який строк мають бути усунуті причини та умови відповідних органів.

Спробуємо з'ясувати, який процесуальний документ повинен скласти слідчий, дізнавач у разі виявлення причин та умов вчинення кримінального правопорушення.

В КПК України 1960 року передбачено внесення подання слідчим про вжиття заходів для усунення причини і умов, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень відповідним державним органам, громадським організаціям чи посадовим особам [2].

Зокрема, Р. М. Балац вважає, що це має бути відповідне подання [5, с. 24].

Якщо проаналізувати ч. 5 ст. 40 КПК України, в якій зазначено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого, дізнавача.

А відповідно до ст. 110 КПК України, процесуальні рішення слідчого, дізнавача приймаються у формі постанови [1].

На нашу думку, враховуючи положення чинного КПК України, єдиним способом виконання завдання щодо виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення слідчими та дізнавачами, є винесення постанови та направлення її до відповідних органів.

Для з'ясування механізму виконання такого завдання, слідчими та дізнавачами і вдосконалення кримінального процесуального законодавства України, вважаємо за необхідне звернутися до кримінального процесуального законодавства зарубіжних держав.

Так, наприклад, в Кримінально-процесуальному кодексі Республіки Молдова від 14 березня 2003 року, законодавцем присвячено главу III з назвою «Заходи щодо усунення умов, що сприяли вчиненню злочинів та інших порушень законодавства» [6].

Зокрема, в ст. 216 КПК Республіки Молдова передбачено обов'язок органу кримінального переслідування встановлювати під час кримінального переслідування та судового розгляду причини та умови, що сприяли вчиненню злочину. Також у ст. 217 КПК Республіки Молдова вказано, що орган кримінального переслідування, який встановив наявність причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, зобов'язаний внести до відповідного органу або посадової особи подання про вжиття заходів щодо усунення цих

причин та умов. У разі виявлення під час кримінального переслідування фактів порушення чинного законодавства або прав та свобод людини, орган кримінального переслідування вносить подання про ці порушення до відповідних державних органів. Також у строк не більше одного місяця за внесеним поданням повинні бути вжиті необхідні заходи, і про їх результати повинні бути повідомлені прокурор, який керує кримінальним переслідуванням, та орган, який вніс подання [6].

Вважаємо, що для вдосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо виконання завдання слідчими підрозділами та підрозділами дізнання з виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення, необхідно запозичити з КПК Республіки Молдова. Для цього в КПК України потрібно запровадити окрему главу «Заходи щодо усунення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень», в якій передбачити обов'язок слідчого, дізнавача при виявленні причин та умов вчинення кримінального правопорушення, вносити подання відповідним органам про ці порушення, строк виконання подання відповідними органами з повідомленням слідчого, дізнавача про вжиті заходи, який не повинен перевищувати одного місяця.

Також необхідно внести зміни в ст. 2 КПК України, де додатково передбачити ще одне завдання з виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 03.10.2025).

2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text> (дата звернення: 03.10.2025).

3. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 року № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text> (дата звернення: 03.10.2025).

4. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 20.05.2020 № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text> (дата звернення: 03.10.2025).

5. Балац Р. М. Подання слідчого як засіб реалізації запобігання кримінальним правопорушенням під час досудового розслідування. *Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики* : тези доп. Всеукр. науково-практ. конф. м. Харків, 21 листоп. 2018 р., МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 228 с.

6. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Молдова від 14 березня 2003 року № 122-XV. URL: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397729 (дата звернення: 03.10.2025).